

DE VLAAMSE MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - (voor)ontwerp besluit van de Vlaamse Regering over de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting

- Tweede principiële goedkeuring

Samenvatting

Dit besluit geeft invulling aan het Vlaamse Regeerakkoord 2019 -2024 en de conceptnota Grote STROOMVERSNELLING die beide een verhoogde responsabilisering van de rioolbeheerders vooropstellen, een efficiëntere en effectiever aanpak binnen de afvalwatersector en een betere samenwerking tussen de rioolbeheerders beogen. Met dit besluit worden openbare dienstverplichtingen voor de rioolbeheerders vastgelegd voor wat betreft de invulling van de saneringsverplichting op het gemeentelijk niveau. Deze hebben betrekking op de noodzakelijke verdere uitbouw en optimalisatie van het gemeentelijke rioleringsnet en het goede beheer ervan. De verplichtingen inzake de uitbouw richten zich naar het doelstellingen vastgelegd in de 3de stroomgebiedbeheerplannen. Wat betreft beheer worden taken toegewezen op vlak van asset management en het structureel aanpakken van de problematiek van overstorten. De opmaak van een meerjarenplan gekoppeld aan de cyclus voor de opmaak van de gemeentelijke begroting staat centraal en moet enerzijds de rioolbeheerder voldoende flexibiliteit geven en anderzijds de Vlaamse overheid via een efficiënte resultaatgerichte aansturing meer garantie geven voor een verhoogde dynamiek op het terrein.

1 SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

De bepalingen van dit besluit kaderen binnen het beleidsdomein Omgeving, meer bepaald de beleidsvelden omgeving en natuur en klimaat. Dit besluit heeft als opzet de taakstelling binnen de gemeentelijke saneringsopdracht voor de rioolbeheerders vast te leggen via openbare dienstverplichtingen.

Het besluit geeft invulling aan het Vlaamse Regeerakkoord 2019 -2024 dat een verhoogde responsabilisering van de rioolbeheerders vooropstelt, een efficiëntere en effectiever aanpak binnen de afvalwatersector en een betere samenwerking tussen de rioolbeheerders beoogt. In de 3de generatie stroomgebiedbeheerplannen werden de doelstellingen van de kaderrichtlijn water gebiedsgericht geconcretiseerd en werden de doelstellingen op vlak van de sanering en meer specifiek de reductiedoelen voor stikstof en fosfor voor huishoudens vastgelegd. De conceptnota STROOMversnelling die ter begeleiding van de stroomgebiedsbeheerplannen 2022-2027 werd opgesteld en gepubliceerd, bevat pijlers en doelstellingen omtrent onder meer de gemeentelijke sanering. Met dit besluit wordt invulling gegeven aan de conceptnota STROOMversnelling ten einde het behalen van de doelstellingen opgenomen de stroomgebiedsbeheerplannen 2022-2027 kracht bij te zetten.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. Stakeholders

Dit besluit werd in nauw overleg opgemaakt met de waterbedrijven, de rioolbeheerders en de Vlaamse Vereniging van steden en gemeenten (VVSg). Volgende overlegmomenten gingen door: 12 mei 2023, 17 mei 2023, 24 mei 2023, 31 mei 2023, 7 juni 2023, 14 juni 2023, 21 juni 2023, 28 juni 2023, 6 juli 2023 en 15 september 2023.

2. Wetgevingsadvies en advies Inspectie van Financiën

Er werd taal- en legistiek advies aangevraagd en het advies 2023-398 werd ontvangen op 28 september 2023.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd ontvangen op 6 oktober 2023.

Het begrotingsakkoord werd ontvangen op 9 oktober 2023.

3. Bespreking ontvangen adviezen in kader van de 2de principiële goedkeuring

Advies SERV en Mina (resp. 27 en 23 november 2023)

Aanbevelingen over saneringsinfrastructuur

- **Verwijs naar de specifieke reductiedoelstellingen uit het stroomgebiedbeheerplan:** Het besluit legt op verschillende plaatsen een verband tussen de doelen voor de meerjarenplannen en de reductiedoelstellingen uit de stroomgebiedbeheerplannen. De raden vragen om de terminologie in het besluit preciezer te maken.
- **Breng de ambities in overeenstemming met de timing uit de derde stroomgebiedsbeheerplannen.** In de nota wordt gesteld “*voor wat betreft het behalen van de reductiedoelen opgenomen in het stroomgebiedsbeheerplan, geldt 2037 als uiterste datum*”. De raden vragen om te bepalen dat hier verwezen wordt naar de realisatie van alle maatregelen die nodig zijn om de totale reductiedoelen voor de publieke waterzuivering te realiseren tegen 2039 – in lijn met het traject uit de derde SGBP.
- **Bouw garanties in om de reductiedoelen daadwerkelijk te halen.** De raden hebben eerder gevraagd om de doelstellingen uit de derde stroomgebiedsbeheerplannen bindend te maken

voor rioolbeheerders, wat een eenduidige link impliceert tussen saneringsplicht en realisatie van deze doelstellingen.

- **Sterker toezicht op achterblijvende gemeenten/rioolbeheerders.** De raden vragen dan ook sterkere garanties die ervoor zorgen dat de rioolbeheerders maximaal snelheid maken voor het bereiken van een zo groot mogelijk doelbereik in 2027. Daarnaast moet zo snel mogelijk in kaart gebracht worden voor welke gemeenten de doelen aantoonbaar niet haalbaar zijn en welke mogelijke gevolgen hiermee gepaard gaan. Voor die specifieke gemeenten waar de doelen aantoonbaar niet haalbaar zijn door financiële en praktische beperkingen, is er nood aan bindend maatwerk om ervoor te zorgen dat ze hun achterstand inhalen met oog op het tijdig halen van de doelstellingen.
- **Zorg voor een sluitende financiering.**
- **Zet sterker in op kosteneffectiviteit.** In alle mogelijke scenario's voor de financiering, moet volgens de raden veel sterker worden ingezet op het beheersen van de kosten. Ze hebben eerder aangedrongen om de uitgangspunten van het beleid te evalueren, in functie van de technologische mogelijkheden, het beleid richting circulair watergebruik en de mogelijkheden voor blauwgroene infrastructuur. Daarnaast verwachten ze dat de resultaten van de CIW projectgroep decentrale waterzuivering zou bijdragen aan een snellere en meer kostenefficiënte uitrol van de waterzuivering in het buitengebied.
- **Zet structureel in op het oplossen de vertragende factoren in de uitvoering.** Tegen de achtergrond van het geschatte financieringstekort, is het opvallend dat de beschikbare RIO-subsidies de afgelopen jaren niet altijd volledig besteed zijn geraakt. Er zijn dus naast budgettaire problemen, ook andere factoren die de uitvoering van de projecten tegenhouden en waaraan moet gewerkt worden. De raden vragen om, vanuit de Vlaamse Overheid, een initiatief te starten met alle betrokkenen (subsidieverstrekkers, wegbeheerders, vergunningverlening), om concrete vooruitgang te boeken in de doorlooptijd van projecten.

Naar aanleiding van de opmerkingen en de bezorgdheid van de raden wordt artikel 14 herwerkt. Waar er in het ontwerp van besluit verwezen wordt naar de reductiedoelen zoals vastgelegd in de 3de generatie SGBP betreft het wel degelijk de volledige doelstelling vastgelegd per gemeente die noodzakelijk is om de goede toestand te bereiken in 2039. Het betreft dus niet louter de plandoelstellingen die tegen eind 2027 behaald dienen te worden. Dit wordt zowel verduidelijkt in de artikelsgewijze toelichting als in het besluit zelf. In artikel 8 wordt nu verwezen naar de totale reductiedoelen zoals opgenomen in het geldende SGBP. Ook in artikel 14 wordt nu duidelijker verwezen naar enerzijds de totale reductiedoelen en anderzijds de plandoelstellingen tot eind 2027. Met deze aanpassingen wordt tevens tegemoetgekomen aan de opmerkingen van de adviesraden omtrent de afstemming met timing voorzien in het 3de SGBP.

Het is niet de bedoeling dat er afgeweken wordt van het einddoel zoals vastgelegd in het geldende SGBP. In artikel 14, §5 wordt net voorzien dat het meerjarenplan, dat tegen 31 december 2025 moet worden opgemaakt, voor wat betreft de investeringen gericht op het bereiken van de totale reductiedoelen moet vooruitkijken tot eind 2037.

Het SGBP3 bevat eveneens plandoelstellingen, dus doelstellingen die bereikt moeten worden tegen eind 2027. Gelet op de terechte oproep van raden om toch maximaal aan te sluiten bij het ambitieniveau van het SGBP3 wordt artikel 14, §4 aangevuld. Wanneer de plandoelstelling voor 2027 aantoonbaar niet haalbaar worden geacht bij de opmaak van het meerjarenplan, dient dit omstandig gemotiveerd te worden en moeten er remediëringmaatregelen worden uitgewerkt en opgenomen door rioolbeheerder. Het artikel 14 en artikel 18 werd daartoe aangevuld. Zowel de motivatie als de remediëringmaatregelen zullen worden geëvalueerd door de bevoegde entiteit zodat het ambitieniveau hoog blijft. Een rapportering hierover aan de toezichthoudende ambtenaar en aan de minister is voorzien.

De raden vragen eveneens naar een sterker toezicht op de achterblijvende gemeenten/rioolbeheerders. Het besluit bevat hier reeds concrete handvaten om een dergelijke toezicht via de bevoegde entiteit vorm te geven en ook het traject voor de uitbreiding van het formele handhavingskader is hiervoor lopend.

Voor wat betreft het kader voor de financiering loopt er momenteel een uitgaventoetsing inzake de subsidie voor de aanleg van gemeentelijke riolen. Daarnaast loopt binnen het CIW een traject inzake de financiering van het waterbeleid. De resultaten kunnen resulteren in een aangepast financieringsmechanisme. In dit geval zal de doorvertaling ervan deel uitmaken van een afzonderlijk initiatief. Daarnaast voorziet art. 14, §5, 8° dat er een financieringsplan moet worden opgemaakt dat het meerjarenplan begeleidt. Het is net dit financieringsplan dat een antwoord dient te bieden op eventuele knelpunten inzake financiering waarbij opties oplossingen worden uitgewerkt (bv. inzetten op solidariseren van middelen, optimalisering van het financieel management, inzetten op een decentrale aanpak) en de kosteneffectiviteit. Bij artikel 15, §2, 1° dat betrekking heeft op de financiële rapportering, wordt een punt toegevoegd dat specifiek peilt naar mogelijkheden om het financieel management te optimaliseren.

De oproep om structureel in te zetten op het oplossen van verdragende factoren in de uitvoering kan worden onderschreven doch vergt geen aanpassing van het besluit. We verwijzen hier naar de analyse die werd uitgevoerd in kader van subsidieonderbenutting (VR 9/12/2022), de doorwerking van de nota Grote Stroomversnelling en de studie uitgaventoetsing.

Aanbevelingen over de hemelwaterbeheer

- De raden wijzen erop dat **de hemelwater en droogteplannen niet het opzet hebben om afspraken te maken over wie welk deel van de hemelwaterinfrastructuur net beheert.**
- De raden vragen om **de definitie van gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk** in artikel 3,3° te verduidelijken, zodat helder is dat het om infrastructuur gaat met als doel om hemelwater uit het afvalwaterstelsel te houden.
- Ze vragen verder om ook **bij artikel 4,3° te verduidelijken dat de saneringsplicht beperkt is tot de gemeentelijke infrastructuur.** Het kan immers niet de bedoeling zijn om ook de infrastructuur van derden te vatten.
- **Vermijd suboptimale keuzes door verschillende financieringsbronnen.** De raden wijzen op een risico dat ontstaat, indien verschillende oplossingen vanuit verschillende budgetten gefinancierd worden..
- **Dek de risico's inzake de financiering af.** De raden zien twee financiële risico's verbonden aan het voorstel. Vooreerst wijzen de raden op het globale tekort inzake financiering: er zijn vandaag al onvoldoende budgetten voor de realisatie van de geplande uitbouw van het stelsel en bovendien is er een bijkomende nood aan investeringen in hemelwaterbeheer om de negatieve effecten van droogteperiodes en overstromingen te milderen. Daarnaast is het voor de raden niet duidelijk is in hoeverre het financieren van hemelwaterbeheer via de saneringsbijdrage op gespannen voet staat met de BTW ruling die is afgesloten over de waterfactuur.
- **Overweeg een meer structurele verankering van het hemelwater in het beleid.** De raden stellen vast dat het hemelwaterbeheer op dit moment onvolledig beleidsmatig is uitgewerkt. In de context waarbij een beter hemelwaterbeheer een belangrijke uitdaging is binnen de klimaatadaptatie, is volgens de raden een grondigere denkoefening nodig met de structurele versterking en verankering van het hemelwaterbeheer.

In de toelichting bij art. 3 wordt de verwijzing naar het hemelwater- en droogteplannen geschrapt.

De definitie in Artikel 3, 3° werd nagezien en vereist geen aanvulling. Aan artikel 4, 3° wordt toegevoegd dat het hier gaat over openbare infrastructuur, dus infrastructuur die aangewend wordt door de rioolbeheerder en niet over infrastructuur van derden.

Het punt aangehaald door de raden in verband met het risico op suboptimale keuzes kan worden onderschreven. Het is inderdaad niet de bedoeling dat er vanuit een financiële afweging kiest voor de minst ecologische, minst duurzame oplossing. Een aanpassing aan artikel 4, wordt hiervoor

doorgevoerd. Er wordt verduidelijkt dat de rioolbeheerder te taak krijgt om zelf maximaal in zetten op infiltratie en buffering van hemelwater via natuurlijk weg of via groen-blauwe infrastructuur en ook andere actoren hiertoe aan te zetten.

De overige aanbeveling van de raden worden meegenomen maar geven op dit moment geen aanleiding tot een aanpassing van het besluit.

Aanbevelingen inzake de overstorten

- De raden vinden het een goede zaak dat het voorstel van besluit expliciet aandacht besteedt aan de problematiek van de overstorten, maar **dringen aan op meer snelheid in de uitvoering.**
- **Maak sneller werk van de effectieve aanpak van de overstorten met focus op meest problematische.**
- **Verduidelijk de relatie met de hemelwater- en droogteplannen.** In de conceptnota “de Grote STROOMversnelling” is terecht aangehaald dat de actieplannen voor de oplossing van de overstorten, maximaal moeten inzetten op bronmaatregelen. De raden vragen daarom om een doorwerking te voorzien naar de hemelwater- en droogteplannen, die deze bronmaatregelen zouden moeten bevatten.
- **Verbeter het overstortmeetnet en de rapportering.** Het meetnet wordt momenteel volop uitgebouwd en het is cruciaal dat de meest actuele data beschikbaar zijn voor zowel de rioolbeheerders als andere betrokkenen. Om de evolutie op beleidsvlak te kunnen opvolgen, is er ook nood aan actuele rapportering. Daarnaast suggereren de raden om, in samenwerking tussen het Vlaams Gewest en de rioolbeheerders, ondersteunende modellen en tools uit te bouwen om de doelstellingen optimaal te realiseren. Tenslotte vragen ze dat ook input van de gemeentelijke rioolbeheerders bij de aanduiding van de prioritaire zones.

De aanbevelingen van de raden zijn op verschillende punten te onderschrijven maar geven op zich geen aanleiding tot aanpassingen van het besluit. De aandachtspunten zullen echter wel meegenomen worden door de bevoegde entiteit om op dergelijke aspecten aan te sturen. Het besluit voorziet reeds in artikel 13, §4 dat de bevoegde entiteit beschikbare tools en relevante informatie ter beschikking stelt.

Aanbevelingen inzake de individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA)

- De rioolbeheerder dient **het aanbod af te stemmen op de prioritering voor de plaatsing van IBA's in de stroomgebiedsbeheerplannen.**
- **Verwijs naar de specifieke doelen voor IBA's.** Het besluit verwijst naar de “doelstellingen rond individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater zoals die zijn vastgelegd in de geldende stroomgebiedsbeheerplannen”. Net zoals bij de collectieve sanering (zie[12]), vragen de Raden ook hier de verwoording te preciseren, de geldende plannen zouden geen uitdrukkelijke doelstelling voor IBA's bevatten, maar wel lijsten van IBA's die als “prioritair” zijn aangemerkt.
- **Verbeter de juridische verankering en doorwerking van het voorstel.** De beleidskeuze om de rioolbeheerders te verplichten om een IBA- aanbod te doen, is nieuw. De raden menen dat het aanpassingen vraagt op een aantal plaatsen in de regelgeving. In het waterwetboek is er een inconsistentie met de definitie van gemeentelijke saneringsverplichting (art. 2.1.2, 12°), die spreekt over 'de bouw of exploitatie', en de definitie van individuele sanering (art. 2.1.2, 18°) die het heeft over een installatie die '...heeft gebouwd of exploiteert'. De betrokken burger lijkt daarmee te kunnen kiezen voor bouw en beheer, of elk deel afzonderlijk; terwijl dat in voorliggend besluit niet de bedoeling lijkt te zijn. Verder moet het AWVR gewijzigd worden, omdat daar het aanbod in de voorwaardelijke zin ingeschreven staat.

- **Verzeker de plaatsing van de prioritaire IBA's.** De huidige aanpak garandeert ook niet dat de IBA's waarvan de aanleg volgens de stroomgebiedsbeheerplannen prioritair is, ook effectief worden aangelegd.
- **Verzeker een effectieve handhaving.** Tenslotte vragen de raden om te verzekeren dat de handhaving op de IBA's sluitend wordt gemaakt. De niet-realisatie van een deel van de prioritaire IBA's uit de vorige stroomgebiedsbeheerplannen maken duidelijk dat het schort aan de handhaving van de IBA verplichting.
- **Verzeker de sluitende financiering.** Daarnaast vragen de raden om, in de lopende financiële studies, te bekijken of de inkomsten de uitgaven (kunnen) dekken. Op dit moment is er een decretaal plafond op het tarief dat rioolbeheerders mogen aanrekenen aan IBA-gebruikers. De raden vragen dat verzekerd wordt dat dit tarief kostendekkend is: indien het niet kostendekkend is, impliceert dit immers een kruissubsidie vanuit de algemene middelen of de middelen voor collectieve sanering, naar de individuele sanering.

Het SGBP3 bevat wel degelijk doelstellingen inzake de plaatsing van IBA's. De doelstelling voor het plaatsen van IBA's zijn vervat in de reducties per waterlichaam. Het totaal aantal nog te plaatsen IBA's wordt per gemeente en per waterlichaam opgesomd. Dit werd verduidelijkt in de artikelsgewijze bespreking.

De raden wijzen op een juridische inconsistentie met het waterwetboek. De definities 12 en 18 van art.2.1.2. van het waterwetboek spreken over bouw OF exploitatie omdat ook de door burgers gebouwde installaties kunnen worden overgedragen aan de rioolbeheerder, welke de IBA dan verder exploiteert. De nieuwe beleidskeuze bepaalt inderdaad dat rioolbeheerders verplicht een aanbod voor collectieve plaatsing moeten doen maar de burger is niet verplicht om hierop in te gaan.

De raden zijn van mening dat ook het Algemeen Waterverkoopreglement gewijzigd moet worden en meer specifiek art 11/1, §4 omdat hierin wordt gesteld dat de exploitant een aanbod KAN doen voor de plaatsing en het beheer van een IBA. Het betreffende artikel is echter niet tegenstrijdig aan artikel 8, §2. Het AWVR regelt in essentie de relatie tussen de exploitant en de klant. Via dit besluit stuurt de Vlaamse overheid de exploitant aan. Het feit dat de exploitant verplicht wordt om een aanbod te doen, doet geen afbreuk aan de inhoud van art. 11/1 van het AWVR. Er is dus niet echt sprake van een tegenstrijdigheid.

De raden merken op dat de aanleg van een IBA niet steeds verplicht is en er dus geen garantie is dat de prioritaire IBA's effectief geplaatst zullen worden. De raden stellen dat de aanleg van een IBA enkel verplicht is voor woningen die worden gebouwd of herbouwd na de vaststelling van het definitief zoneringsplan. Deze stelling klopt niet. Ook de wetgeving voorafgaand aan de zoneringsplannen verplichtte de plaatsing van een IBA bij bepaalde lozingsituaties. Enkel indien de vroegere lozingsvoorwaarden nog geen IBA vereisten, gaan de voorwaarden voor de plaatsing van de IBA in voege op datum vastgesteld in het gebiedsdekkend uitvoeringsplan. Het gebiedsdekkend uitvoeringsplan maakt deel uit van de stroomgebiedbeheerplannen. In SGBP2 werd voor elke IBA een prioriteit bepaald. Voor elke gemeente werd een minimale doelstelling aan aantal te plaatsen prioritaire IBA's tegen eind 2021 vastgelegd. De gemeente/rioolbeheerder kreeg ook vrijheidsgraden ter beschikking om IBA's onderling in projectvolgorde te wisselen. In de SGBP3 is de doelstelling voor het plaatsen van IBA's per waterlichaam en per gemeente globaal opgenomen. De IBA's kunnen mee beschouwd worden als aandeel in het reduceren van de druk, maar wel rekening houdend met de beperktere zuiveringsefficiëntie.

Door de exploitant te verplichten een aanbod voor collectieve plaatsing te doen, en de keuze te registreren en te rapporteren aan de gemeentelijke toezichthouder en bevoegde entiteit, wordt in dit besluit werk gemaakt van een verhoogde responsabilisering en handhaving.. De opties om in de stroomgebiedbeheerplannen op woningniveau een dergelijke uiterste termijn vast te leggen en afdwingbaar te maken zullen worden onderzocht. De doorvertaling ervan zal deel uitmaken van een afzonderlijk initiatief vermits dit niet binnen het toepassingsgebied van dit besluit valt. Met de

voorgestelde regeling beogen we, zoals de raden zelf aangeven, de doorwerking van het stroomgebiedbeheerplan en de doelstellingen in de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen te versterken.

Wat betreft de oproep tot een effectieve handhaving dient te worden opgemerkt dat de handhaving een taak is van de gemeentelijke toezichthouder die toezicht houdt op de van toepassing zijnde regelgeving in Vlare II. Het besluit voorziet in dit kader wel dat de rioolbeheerder informatie overmaakt aan de gemeentelijke toezichthouder om dit toezicht te faciliteren.

De bezorgdheid van de raden inzake kruissubsidie is hier niet relevant. Het decreet (waterwetboek) zegt dat de gemeentelijke saneringsbijdrage (dit is zowel de gewone bijdrage als de IBA-bijdrage) enkel mag gebruikt worden voor het gemeentelijk rioolbeheer. Er wordt geen opsplitsing gemaakt tussen collectieve en individuele sanering. Binnen de gemeentelijke sanering is er dus geen sprake van kruissubsidie tussen de onderliggende saneringstaken.

Andere aanbevelingen

- **Versterk de afstemming van infrastructuurinvesteringen.** De raden vinden het positief dat het besluit expliciet aandacht heeft voor de afstemming van infrastructuurwerken. In het voorliggend voorstel is die afstemming voorzien met de gemeenten en Aquafin (Art.7). De raden vragen om dit verder uit te bouwen door vooreerst te verzekeren dat ook de entiteiten van de Vlaamse overheid (in het bijzonder AWW) opgenomen worden in dat afstemmingsproces en daarnaast te bekijken of ook andere netbeheerders structureel kunnen betrokken worden.
- **Heb blijvend aandacht voor een optimalisatie van de rapporteringsverplichtingen.** De raden vragen om blijvend aandacht te hebben om data uit de bestaande meerjarenplanningen (voor de gemeente is dat de BBC) maximaal te hergebruiken, om zo de rapportagelast minimaal te houden.
- **Maak een snelle inschatting mogelijk van het effect van mogelijke projecten.** Rioolbeheerders dienen doelstellingen te bereiken, en moeten daarvoor projecten definiëren. De raden vragen om een systeem te bouwen dat toelaat om op een vlotte manier de impact duidelijk te maken van investeringsprojecten op het bereiken van de reductiedoelen.

Het opzet was inderdaad om maximaal aan te sturen op afstemming met andere beheerders van het openbaar domein en dus alle beheerders te vatten. Afstemming met AWW is zeker wenselijk. Om dit duidelijker te maken zal doorheen het besluit telkens het begrip 'beheerders van het openbaar domein' gebruikt worden in plaats van 'lokale beheerders van het openbaar domein'.

De overige aanbeveling worden meegenomen als aandachtspunten bij de implementatie van het besluit maar geven geen aanleiding tot aanpassingen van het besluit.

Advies VVSG (15 november 2023)

Gemeentelijke infrastructuur voor het beheer van hemelwater

- De VVSG stelt volgende aanpassing voor in de definitie van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk 'art. 3 3°: 'gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk: alle openbare saneringsinfrastructuur van het gemeentelijk niveau die wordt aangewend door de instantie die verantwoordelijk is om de gemeentelijke saneringsverplichting in te vullen, waaronder: ...'

- De VVSG gaat **niet akkoord met de stelling** bij artikel 3 in de nota aan de Vlaamse Regering dat 'In de praktijk het hemelwater en droogteplan dat op niveau van de gemeente wordt opgemaakt door de gemeente in belangrijke mate sturend zal zijn voor de eigenlijke toewijzing van hemelwaterinfrastructuur aan het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.' Dit is geen inhoudelijke taak van het hemelwater – en droogteplan dat het lokale watersysteem net integraal moet bekijken.

Zoals hierboven reeds aangegeven is in de toelichting bij art. 3 de verwijzing naar het hemelwater- en droogteplannen geschrapt.

De definitie in Artikel 3, 3° werd nagezien en vereist geen aanvulling. Aan artikel 4, 3° wordt toegevoegd dat het hier gaat over openbare infrastructuur, dus infrastructuur die aangewend wordt door de rioolbeheerder en niet over infrastructuur van derden.

Individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater

- De VVSG vraagt dat de rioolbeheerder **ook aan haar verplichtingen rond IBA's kan voldoen als er geen aanbod is voor de plaatsing zelf** (de particulier moet dan zelf zorgen voor de plaatsing op haar eigen terrein). De rioolbeheerder **moet de particulier dan wel adviseren over het beheer en de rioolbeheerder moet dan ook het resultaat van dat beheer opvolgen door meetcampagnes.**
- De VVSG vraagt een **technisch nazicht van de laatste alinea van artikel 8.**

Aan de vraag omtrent de invulling van de verplichtingen rond IBA's kan geen gevolg gegeven worden. Het is een bewuste beleidskeuze om over gans Vlaanderen ter ontzorging van de betrokken inwoners een dergelijk aanbod te verzekeren.

Er zijn geen wijzigingen nodig aan de laatste alinea van artikel 8. Het gaat wel degelijk over nadere afspraken rond de omgang met hoofdzakelijk vergunde wooneenheden.

Engagementen Vlaamse overheid

- De VVSG vraagt dat ook de Vlaamse overheid zich **engageert om de investeringen van haar entiteiten te laten aansluiten op de gemeentelijke meerjarenplannen**, onder meer met het oog op het bereiken van de doelen die Vlaanderen hier zelf oplegt.
- De VVSG vraagt om snel zekerheid te krijgen over de hervorming van het systeem van rioolsubsidies en vraagt ook dat er voor de duurtijd van het meerjarenplan (6 jaar dus) per gemeenten kenbaar gemaakt kan worden hoeveel de gewestbijdrage er aan welke doelstelling toegekend zal worden.

Deze punten geven geen aanleiding tot aanpassingen van het besluit. Artikel 7 dat de afstemming reeds garandeert, werd - zoals hierboven aangegeven - verruimd naar alle beheerders van het openbaar domein. In opdracht van de Vlaamse regering wordt een uitgaventoetsing inzake de subsidie van de gemeentelijke riolen uitgevoerd. De resultaten van deze uitgaventoetsing zullen input geven om de door de VVSG gevraagde hervorming van het systeem te bekijken.

Impact van overstorten

- De VVSG vraagt dat **modellen en tools om dit te realiseren ter beschikking worden gesteld van alle rioolbeheerders.**
- VVSG vraagt ook dat de **gemeentelijke rioolbeheerders betrokken worden bij de aanduiding van de prioritaire zones.**

In het besluit is reeds voorzien dat de VO de nodige ondersteuning biedt via het ter beschikking stellen van beschikbare informatie.

De vraag voor betrokkenheid van de rioolbeheerder, vergt geen aanpassing in het besluit. In de toelichting bij artikel 13 is reeds opgenomen dat bij de uitwerking van de criteria om de gebieden aan te duiden, tevens de rioolbeheerders betrokken worden.

Meerjarenplanning, rapportering en handhaving

- **Voeg daarom in de nota aan de Vlaamse regering (bij de toelichting over artikel 14) toe dat de aansturing en opvolging ook zal rekening houden met de lokale draagkracht, samen met het bewaken van het ambitieniveau.**
- **De VVSG vraagt wel dat gemeenten en gemeentelijke rioolbeheerders tussentijds informeel ontwerpen van meerjarenplannen kunnen aftoetsen met de bevoegde entiteit en dat dat engagement van de bevoegde entiteit wordt ingeschreven in het besluit of de nota aan de Vlaamse regering. De bevoegde entiteit zal de meerjarenplannen moeten beoordelen en het is aangewezen om afkeuringen na 31 december van het eerste jaar van de gemeentelijke legislatuur zoveel als mogelijk te vermijden.**
- **De VVSG vraagt om bij de verdere uitrol van rapportering van de financiële gegevens blijvend aandacht te hebben om data uit de bestaande meerjarenplanningen (voor de gemeente is dat de BBC) maximaal te hergebruiken, om zo de rapportagelast minimaal te houden.**
- De VVSG ondersteunt het principe dat de meerjarenplanning de te realiseren doelen en de raming van de budgetten bevat. **De VVSG pleit ervoor dat alle gevraagde overzichten van concrete investeringen te beschouwen zijn als indicatief.** Het doel moet immers gerealiseerd worden, maar het moet evengoed mogelijk zijn om tijdens het meerjarenplan te kiezen voor andere projecten, die ook het doel helpen realiseren. **In het besluit in artikel 14 wordt 'indicatief' alleen vermeld bij de investeringen voor de reductiedoelen, niet bij de andere types investeringen.**
- De VVSG vraagt om een passage op te nemen die stelt dat de bevoegde entiteit op regelmatige tijdstippen de inhoud van de meerjarenplanning en de rapporteringen moet evalueren in functie van planlastvermindering. Hierbij moet het doel zijn om de rapportageverplichtingen beperkt te houden tot het minimum noodzakelijke.

Het goed inschatten van de draagkracht van het lokale niveau is in eerste een taak van de rioolbeheerder bij de opmaak van het meerjarenplan. Dit vergt geen aanpassing aan het besluit. De overige punten aangehaald door VVSG worden maximaal meegenomen bij de implementatie van het besluit of zijn reeds opgenomen in het besluit.

2 INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

Vlaanderen kent reeds geruime tijd de integrale waterfactuur waarbij de kosten voor zowel de levering van water bestemd voor menselijke consumptie als voor de zuivering ervan worden aangerekend door de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk.

Krachtens artikel 2.3.5 van het Waterwetboek (gecodificeerd Decreet betreffende het integraal waterbeleid) wordt de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk belast met de sanering van het door de exploitant aan haar abonnees geleverde water met het oog op het behoud van de kwaliteit van het geleverde water. Artikel 4.3.1.2.1 maakt het tevens mogelijk dat de exploitant een vergoeding aanreken aan de gebruiker van een private waterwinning als bijdrage in de kosten voor de sanering van het afvalwater dat afkomstig is uit de private waterwinning.

De Vlaamse Regering kan cfr. artikel 2.3.5 aan de exploitanten van een openbaar waterdistributienetwerk openbare dienstverplichtingen opleggen inzake de sanering zijnde het

ondernemen van alle acties nodig voor de organisatie en de uitvoering van het opvangen, transporteren, collecteren en het zuiveren van het afvalwater.

Voor de levering van water bestemd voor menselijke consumptie werden reeds geruime tijd openbare dienstverplichtingen opgelegd aan de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk die opgevolgd worden vanuit het in het Waterwetboek voorzien toezicht- en handhavingkader. In concreto kan hier verwezen worden naar het onder meer naar het Algemeen Waterverkoopreglement (besluit van de Vlaamse Regering van 8 april 2011) en naar het besluit van 20 januari 2023 over de kwaliteit, kwantiteit en de levering van water bestemd voor menselijke consumptie.

Voor wat betreft de taakstelling inzake de sanering werden tot op heden enkel in kader van de opmaak van het Algemeen Waterverkoopreglement reeds openbare dienstverplichtingen opgelegd aan de exploitanten van het openbaar waterdistributienetwerk. Het gaat hier dan in hoofdzaak over aspecten gekoppeld aan de klant-exploitant, de rechten en plichten van beide partijen.

Met dit besluit willen we een aantal cruciale operationele openbare dienstverplichtingen inzake de sanering op gemeentelijk niveau vastleggen om zo het behalen van de doelstellingen opgenomen in o.a. de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 te verzekeren. Met dit besluit worden de rioolbeheerders, dus de actoren die op het terrein effectief invulling geven aan de taakstelling inzake de gemeentelijke sanering, aangestuurd en geresponsabiliseerd.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Hoofdstuk 1 Inleidende bepalingen

Artikel 1

Dit besluit zorgt voor een gedeeltelijke omzetting van de richtlijn 1991/274/EEG van 21 mei 1991 betreffende de zuivering van stedelijk afvalwater.

Artikel 2.

Dit artikel legt het toepassingsgebied vast, voor wie en wat het doel is van dit besluit. Dit besluit heeft betrekking op de saneringsverplichting op gemeentelijk niveau.

Met dit besluit worden openbare dienstverplichtingen inzake dat verdere uitbouw en het beheer van het openbaar saneringsnetwerk vastgelegd. In die zin zorgt

Artikel 3

In dit artikel worden een aantal frequent terugkomende begrippen gedefinieerd. Een aantal begrippen zijn hier in het bijzonder te vermelden en verdienen enige bijkomende toelichting. Het begrip 'gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk' is het voorwerp van beheer waarop de openbare dienstverplichting betrekking hebben. Zoals in de definitie wordt aangegeven gaat het hier om alle openbare infrastructuur van het gemeentelijke niveau die wordt aangewend door de rioolbeheerder. Aandacht is nodig voor wat betreft de infrastructuur voor de infiltratie, buffering of de afvoer van niet-verontreinigd hemelwater. Dergelijk infrastructuur maakt enkel deel uit van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk voor zover de rioolbeheerder deze aanwendt voor zijn taakstelling. De omgang met hemelwater is op terrein complex en verschillende partijen hebben hierin een verantwoordelijkheid. Het is van belang om dus te duiden dat een rioolbeheerder niet voor het volledig hemelwaterbeheer verantwoordelijk gesteld wordt. Een gemeente kan bv. eigen hemelwaterinfrastructuur (bv; wadi's) beheren die geen deel uitmaken van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk. Ook onbevaarbare waterlopen en de bevaarbare waterlopen maken geen deel uit van het openbaar saneringsnetwerk.

Hoofdstuk 2 Nadere regels voor de gemeentelijke saneringsverplichting

Artikel 4

Dit artikel beschrijft de specifieke taakstelling in kader van de gemeentelijke saneringsverplichting. Deze taken of dus 'openbare dienstverplichtingen' worden in eerste lijn aan de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk toegewezen conform artikel 2.3.5 van het Waterwetboek.

Met dit artikel wordt ook duidelijk gesteld dat de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk de taak heeft om te zorgen voor een uitbouw, een duurzaam beheer en een optimalisatie van de infrastructuur in haar beheer voor het opvangen en transporteren en desgevallend decentraal of individueel zuiveren van afvalwater afkomstig van zowel het geleverde water, het afvalwater afkomstig van het gebruik uit een private waterwinning hetzij ander water waarvoor een lozing op de afvalwaterriolering is toegelaten.

Via artikel 2.3.5 van het Waterwetboek werd reeds vastgelegd dat de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk belast is met de sanering van het door hem geleverde water. Artikel 2.3.5, §3 stelt dat de Vlaamse Regering aan de exploitant openbare dienstverplichtingen kan opleggen inzake de sanering. Daarnaast kan de Vlaamse Regering nadere regels met betrekking tot de saneringsverplichting en de openbare dienstverplichtingen vaststellen. Sanering wordt in artikel 2.1.2, 23° van het Waterwetboek gedefinieerd als het ondernemen van alle acties nodig voor de organisatie en de uitvoering van het opvangen, het transporteren, het collecteren en zuiveren van het afvalwater. Het Waterwetboek voorziet nu reeds dat de exploitant een bijdrage kan aanrekenen voor de uitvoering van de saneringsverplichting van water dat niet geleverd werd in het geval dat er 'een saneringsdienst' geleverd wordt aan de betreffende eigen waterwinner.

Rekening houdende met de ecologische doelstellingen en de doelstellingen inzake de collectieve en individuele sanering opgenomen in het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 en steunend op artikel 2.3.5 van het Waterwetboek, is het mogelijk en ook aangewezen om de taakstelling van de rioolbeheerders niet te beperken tot de sanering van het geleverde water. Het is net zinnig om te verankeren dat een rioolbeheerder geacht wordt om zich ook te richten naar eigen waterwinners ongeacht hun ligging volgens de geldende zoneringsplannen.

Artikel 2.3.5 van het Waterwetboek stelt reeds dat elke exploitant bij het voldoen aan zijn saneringsverplichting maximaal aandacht besteedt aan de afkoppeling, het hergebruik en de infiltratie van hemelwater. In dit artikel 3 wordt dit concreet vertaald in een taakstelling rond het zelf maximaal inzetten op zowel infiltratie en buffering van hemelwater via natuurlijk weg of via groen-blauwe infrastructuur als hergebruik van hemelwater en ook andere actoren (bv. abonnees, eigen waterwinners, openbare diensten, lokale besturen) hiertoe aan te zetten. Het nakomen van de andere verplichtingen opgenomen in dit besluit wordt eveneens opgenomen als 'taak' wat op zich een evidentie is.

Artikel 5

De uitvoering van de gemeentelijke saneringsplicht kan door de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk worden overgelaten aan de derde partij. Dit is voorzien in het Waterwetboek (artikel 2.3.5). De exploitant sluit hiervoor een overeenkomst met die partij. Dit is in essentie bestaand beleid. Op dit ogenblik worden soms onderdelen van de gemeentelijke saneringsplicht overgelaten met andere woorden alle taken met betrekking tot gemeentelijke sanering worden niet steeds door één partij uitgevoerd. Dit bemoeilijkt de opvolging en het

toezicht en kan op terrein ervoor zorgen dat win-winsituaties onderbenut blijven en/of verantwoordelijkheden worden doorgeschoven. De conceptnota STROOMversnelling stelt daarom een éénduidige verantwoordelijkheid voorop waarbij de taken gekoppeld aan de saneringsplicht enkel in zijn geheel kunnen worden overgedragen aan een derde partij.

Het besluit voorziet dat VMM als bevoegde entiteit een modelovereenkomst voor de overdracht van de uitvoering van de gemeentelijke saneringsplicht en de in dit besluit toegewezen openbare dienstverplichtingen ter beschikking stelt met het oog op harmonisatie op het terrein. VMM dient dit te doen uiterlijk 3 maanden na de inwerkingtreding van dit besluit. De exploitanten krijgen 1 jaar de tijd om bestaande overeenkomst in lijn te brengen met de bepalingen van het besluit en de modelovereenkomst. De exploitant krijgt tevens de verplichting om aanpassingen aan overeenkomsten over te maken aan VMM in functie opvolging en toezicht.

Momenteel is het mogelijk dat in één gemeente meer rioolbeheerders actief zijn die elk hun eigen modus operandi hebben en andere aanvullende voorwaarden op het Algemeen Waterverkoopreglement kunnen hebben. Deze versnippering in verantwoordelijkheden binnen eenzelfde gemeente willen we eveneens wegwerken. Binnen 1 gemeente kan er maar 1 rioolbeheerder zijn die formeel verantwoordelijk is voor de invulling van de saneringsplicht en dus het aanspreekpunt zijn voor de bevoegde entiteit o.a. in kader van toezicht en handhaving. Dit neemt niet weg een rioolbeheerder de vrijheid heeft om zelf een andere partij aan te stellen om onder zijn toezicht taken uit te voeren.

Artikel 6

Wanneer de exploitant van het openbaar waterdistributienetwerk de gemeentelijke saneringsverplichting niet zelf uitvoert, wordt in een overeenkomst zoals bedoeld in artikel 2.6.1.3.3 §2 van het waterwetboek vastgelegd wie uitvoering zal geven aan de gemeentelijke saneringsverplichting. De partij in kwestie zal dan de taken opnemen die aan de exploitant worden opgelegd in de andere artikels van de hoofdstukken 3, 4 en 5.

Hoofdstuk 3. Openbare dienstverplichtingen inzake de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting

In dit hoofdstuk worden de een aantal operationele openbare dienstverplichtingen uitgeschreven die worden opgelegd aan de rioolbeheerder, dus aan de partij die op het terrein verantwoordelijk is voor de invulling van de bepalingen van hoofdstuk 2.

Afdeling 1 – Algemene bepalingen

Artikel 7

Via dit artikel krijgen de rioolbeheerders de taak om de afstemming te verzekeren met zowel lokale beheerders van het openbaar domein als met de instantie verantwoordelijk voor de invulling van de bovengemeentelijke saneringsverplichting, in concreto Aquafin. Dergelijke afstemming is cruciaal voor de vlotte en tijdige realisatie van project voor o.a. de verdere uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.

Vooraf met de gemeenten is een nauwe samenwerking noodzakelijk gelet op bevoegdheden op vlak van zowel o.a. het beheer van het openbaar domein (bv hemelwaterbeheer), ruimtelijk beleid maar ook op vlak van handhaving op de bestaande milieuwetgeving en de bepaling inzake de zuivering en afvoer van afvalwater die hierin zijn opgenomen.

Afdeling 2 - Uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk

Artikel 8

In dit artikel worden de bepalingen inzake de uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk opgenomen.

De rioolbeheerder wordt verantwoordelijk gesteld voor de verdere uitbouw van het rioleringsnetwerk. Die uitbouw is gericht op het bereiken van de totale doelstellingen voor de reductie van stikstof en fosfor om de goede toestand in 2039 te bereiken zoals opgenomen in het geldende stroomgebiedbeheerplan. In het Stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 worden deze doelen, als eindtotaal uitgedrukt in vrachtreductie en inwonersequivalent, per waterlichaam en per gemeente gespecificeerd. <https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/zonerings-en-uitvoeringsplannen/vr-2022-0107-doc-0739-42bis-stroomgebiedsbeheerplannen-bijlage.pdf>. Daarnaast is de rioolbeheerder ook verantwoordelijk om invulling te geven aan de geldende zoneringsplannen. De rioolbeheerder krijgt ook de opdracht om ook concrete initiatieven te nemen die gericht zijn op het bereiken van de totale doelstellingen rond nog te plaatsen individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater die eveneens per waterlichaam en per gemeente in het stroomgebiedbeheerplan worden opgenomen. <https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/zonerings-en-uitvoeringsplannen/vr-2022-0107-doc-0739-40bis-stroomgebiedbeheerplannen-bijlage.pdf>

De taakstelling rond de individuele behandelingsinstallatie voor afvalwater worden in dit artikel verder uitgewerkt.

De rioolbeheerder dient te voorzien in een aanbod aan partijen die gelegen zijn in het individueel te optimaliseren buitengebied conform de geldende zoneringsplannen en gebiedsdekkende uitvoeringsplannen. Het kan hier dan zowel gaan over abonnees, dus partijen aan wie water bestemd voor menselijke consumptie geleverd wordt, als over eigenaars /gebruikers van een eigen waterwinning (zie artikel 3). Een dergelijke totale benadering is zowel vanuit het ecologisch oogpunt als vanuit het oogpunt van ontzorging van de betrokken partij aangewezen. Ook dit aanbod dient de rioolbeheerder af te stemmen op de prioritering voor de plaatsing van individuele zuiveringsinstallaties opgenomen in de geldende stroomgebiedbeheerplannen. Het aanbod bestaat concreet minimaal uit een aanbod voor de effectieve plaatsing en beheer van de installatie voor individuele zuivering door de rioolbeheerder. Het aanbod voor de collectieve plaatsing en beheer van individuele behandelingsinstallaties is nu reeds een gangbare praktijk en alle grote rioolbeheerders hebben nu reeds een dergelijk aanbod.

Naast het verzekeren van een aanbod, verzekeren rioolbeheerders ook een opvolging. Deze bestaat uit het registreren wie wel of niet ingaat op het aanbod voor de collectieve plaatsing. Daarnaast dient de rioolbeheerder in te staan voor het informeren van de betrokken partij over de verplichting tot de plaatsing van een individuele behandelingsinstallatie van afvalwater, inclusief het tijdsplan hiervoor zoals voorzien in de geldende stroomgebiedsbeheerplannen. Dit geldt ten aanzien van de abonnees of titularissen van een private waterwinning die niet ingaan op het aanbod voor collectieve plaatsing of voor alle betrokken abonnees.

Tot slot krijgen de rioolbeheerders de taak om de informatie die ze moeten registreren over de verlening van het aanbod en de opvolging, over te maken aan de gemeentelijke toezichthouder met het oog op het faciliteren van het toezicht op het respecteren van de geldende Vlaremsreglementering door de betrokken abonnees of titularissen van private waterwinningen en de opvolging van de afstand tot het behalen van de doelstellingen uit het stroomgebiedbeheerplan door de bevoegde entiteit.

De bevoegde entiteit krijgt een mandaat om, na raadpleging van de rioolbeheerders, technische richtlijnen op te stellen omtrent het aanbod en de opvolging. Wat betreft het aanbod zijn er immers op het terrein situaties mogelijk waarbij het aanbod hetzij operationeel technisch niet kan of niet wenselijk is. Het gaat hier wel degelijk om technische richtlijnen waarmee geen bijkomende taken worden opgelegd maar zowel ter ondersteuning van de rioolbeheerder en met het oog op een harmonisatie worden opgesteld.

Artikel 9

Dit artikel heeft als doel een de verhoogde transparantie en een aansturing gericht op het behalen van resultaat, die het uitgangspunt vormen van de conceptnota STROOMversnelling, te verankeren. Artikel 8 legt vast dat de rioolbeheerder voor de uitbouw van het openbaar saneringsnetwerk programmatorisch tewerk gaat en zijn concrete planning voor investeringen in kader van de uitbouw inbrengt in een meerjarenplan dat gericht is op het bereiken van de reductiedoelen voor stikstof en fosfor. In Afdeling 4 worden nadere regels omtrent dit meerjarenplan opgenomen.

Een belangrijke doelstelling van dit besluit is het boeken van vooruitgang op vlak van zuiveringsgraad. De gemiddelde zuiveringsgraad ligt in Vlaanderen op 86%. Een aantal gemeenten hinken achterop en hebben een zuiveringsgraad die lager ligt dan 50 %. Het behalen van een minimale zuiveringsgraad van 50 % in alle gemeenten tegen 31 december 2027 wordt als te behalen minimale doelstelling verankerd. De rioolbeheerder verzekert dat hij al het nodige doet binnen zijn bevoegdheden opdat het behalen ervan mogelijk is.

Het behalen van de eigen doelen binnen de timing ervoor opgenomen in het eigen meerjarenplan is een verplichting voor de rioolbeheerder. Situaties waarin overmacht speelt of situaties waar een andere partij waarmee op terrein moet worden samengewerkt zijn engagementen niet kan nakomen, dienen evenwel in rekening genomen te worden.

Afdeling 3 - Beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk

Afdeling 3 bundelt de bepalingen die direct gekoppeld zijn aan het beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk.

Artikel 10

Via dit artikel krijgt de rioolbeheerder de algemene verplichting om alle passende middelen in te zetten om de goede werking van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk op elk moment te verzekeren.

Onderbrekingen van de afvoer zijn echter op het terrein niet steeds volledig uit te sluiten. Zowel een faling van de infrastructuur als een calamiteit veroorzaakt door een derde partij kunnen aan de basis liggen van de onderbreking. In een aantal situaties waarbij een impact op het milieu of betekenisvolle hinder voor de gebruikers niet kan worden uitgesloten, is het relevant dat de bevoegde entiteit op de hoogte wordt gesteld van de situatie en de acties en herstelmaatregelen die door de rioolbeheerder genomen of voorzien worden en dat de bevoegde entiteit deze situatie kan opvolgen en passend advies en aanbevelingen kan geven om de impact van de onderbreking van de afvoer te beperken.

De rioolbeheer dient ook steeds de gemeenten de andere partijen die gevat kunnen zijn door de onderbreking te informeren zodat ook zijn binnen hun bevoegdheden passend kunnen handelen.

Artikel 11

Dit artikel voorziet dat de rioolbeheerder het volledige gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk en de gekende knelpunten inventariseert in een toepassing die door de bevoegde entiteit wordt vastgelegd, dit volgens de richtlijnen van de bevoegde entiteit.

Dit is momenteel een bestaande praktijk en hiervoor wordt verwezen naar de samenwerking rond het AWIS – het Afvalwater InformatieSysteem – welke reeds jaren loopt. Deze inventarisatietaak is op heden niet wettelijk afdwingbaar en daarom is het aangewezen om deze als openbare dienstverplichting te verankeren. AWIS vormt immers het instrument bij uitstek om de rioolbeheerders op te volgen en de vooruitgang in het behalen van de doelstellingen op vlak van de uitbouw en het beheer van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk te documenteren en op te

volgen. Gelet op deze bestaande werking en de gemaakte afspraken wordt de termijn om zich in regel te stellen kort gehouden en op 6 maanden gelegd.

Artikel 12

Naast het in kaart brengen van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk (artikel 11) is het eveneens van belang dat er gekeken wordt naar de toestand van het netwerk om een falen ervan te voorkomen. De toestand van de rioleringsnetwerken in kaart brengen, laat toe om gepaste maatregelen te nemen - op de juiste plaats en op het juiste moment - om zo de beschikbare middelen optimaal in te zetten en de risico's te verminderen. Zo komt er een beter zicht op de kwaliteit van de rioleringsstelsels en de ecologische, financiële en maatschappelijke risico's die zich nog stellen.

Door tijdig gepaste maatregelen te nemen kunnen de gemeenten hogere kosten als gevolg van onverwachte rioolbreuken reduceren.

De krijtlijnen voor een dergelijke asset management werden reeds opgenomen in de conceptnota 'Optimale afstemming van het gemeentelijk en bovengemeentelijk asset management' (VR 2020 2509 MED.0308/1BIS) die werd medegedeeld aan de Vlaamse Regering. In dit artikel worden de afspraken die in uitvoering van deze conceptnota reeds werden gemaakt tussen de rioolbeheerders, Aquafin als verantwoordelijke voor het bovengemeentelijk niveau en VMM, opgenomen en aangevuld.

Een koppeling tussen het maatregelenprogramma volgend uit de asset managementwerking en het meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting wordt voorzien. Aan de bevoegde entiteit wordt het mandaat gegeven om via technische richtlijnen, die steeds na raadpleging van de rioolbeheerders worden opgesteld, de concrete invulling van het asset management inhoudelijk vanuit technisch oogpunt te verfijnen en het harmoniseren tussen de rioolbeheerders. De praktische afspraken die reeds gemaakt werden tussen alle betrokken partijen in uitvoering van de conceptnota, vormen hier de basis.

Artikel 13

Dit artikel voorziet in aanvulling op het asset management in een risicogebaseerde aanpak van de problematiek van de overstorten op het openbaar gemeentelijk saneringsnetwerk. Overstorten zijn noodzakelijk inzake hydraulische veiligheid en kunnen niet steeds vermeden worden. Dit neemt echter niet weg dat de impact van de overstortwerking op de ontvangende waterloop groot kan zijn en een hypotheek kan leggen op het behalen van de ecologische doelstelling voor deze waterloop. Een geïntegreerde en risicogebaseerde aanpak van deze problematiek wordt dan ook vooropgesteld in de conceptnota STROOMversnelling.

Een stapsgewijze aanpak gericht op de meeste prioritaire gebieden is noodzakelijk gelet op het groot aantal aanwezige overstorten. De minister bevoegd voor omgeving krijgt een mandaat om de gebieden waarbinnen er prioritair gewerkt moet worden vast te leggen. De minister hanteert voor de selectie van deze prioritaire gebieden een aantal criteria die in essentie zowel de kwetsbaarheid van de ontvangende waterlopen als de vastgelegde doelstelling voor de waterlopen en het gebied errond weerspiegelen. De expertise met betrekking tot deze criteria, is in hoofdzaak een expertise die vervat zit bij de instanties van de Vlaamse overheid (ANB – INBO, VMM). Bij de uitwerking en inhoudelijke invulling van de criteria om de gebieden aan te duiden, zullen tevens de rioolbeheerders betrokken worden. De minister evalueert 2 jaar na de initiële aanduiding de noodzaak om nog andere gebieden aan te duiden.

De rioolbeheerder krijgt de opdracht om binnen een termijn van 2 jaar in de betreffende zones de impact van overstorten in detail te evalueren en maatregelen te identificeren om waar nodig de impact te verminderen. De rioolbeheerders werken hierbij in afstemming met Aquafin NV. Aquafin kreeg via de vernieuwde samenwerkingsovereenkomst eveneens de opdracht om de problematiek van overstorten aan te pakken. Opzet is dat de rioolbeheerder gebruik maakt van eventueel reeds beschikbare gegevens over de werking van overstorten en er voor wat betreft de uitwerking van maatregelen waar relevant samengewerkt wordt. Het uitwerken van maatregelen vraagt tijd en het

is hier van belang integraal te werken en hierbij maximaal in te zetten op maatregelen die aansluiting vinden op de visie en de doelstellingen opgenomen in het hemelwater- en droogteplan. Inzetten op maatregelen zoals afkoppeling van hemelwater via brongerichte blauwe groene maatregelen is hier van belang. Naast de complexiteit is er ook nog het aspect van beschikbare financiële middelen voor de invulling van de opdracht. Er dient hierbij een balans gezocht te worden met de andere doelstellingen die voor het gebied in kwestie, in het bijzonder de verdere uitbouw van het gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk. Er wordt daarom voorzien in een afwijkkingsprocedure waarbij de rioolbeheerder gemotiveerd een termijnverlenging van 2 jaar kan aanvragen bij de minister voor de evaluatie, hetzij het uitwerken van het maatregelenprogramma.

Ook voor de aanpak van de overstortproblematiek krijgt de bevoegde entiteit een mandaat om technische richtlijnen op te stellen in overleg met de rioolbeheerders over de wijze waarop de impact van overstorten kan / dient te worden begroot en over welke type en grootteorde van maatregelen opgenomen dienen te worden in het maatregelenprogramma. De bevoegde entiteit krijgt bovendien de opdracht om alle relevante en beschikbare tools ter ondersteuning van de rioolbeheerder ter beschikking te stellen.

Net zoals voor asset management, is ook hier een koppeling voorzien tussen het maatregelenprogramma en het eigenlijke meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting vermeldt in afdeling 4.

Afdeling 4 Opmaak, opvolging en bijsturing van het meerjarenplan voor de gemeentelijke saneringsverplichting

Artikel 14

Het meerjarenplan voor de invulling van de gemeentelijk saneringsverplichting en in het bijzonder de taken opgenomen in dit besluit is het instrument bij uitstek waarmee de rioolbeheerder zijn ambitie en aanpak documenteert ten aanzien van Vlaamse overheid.

De rioolbeheer is daarom verantwoordelijk voor de opmaak, het actueel houden en het cyclisch hernieuwen van het meerjarenplan. Uitgangspunt is dat via deze meerjarenplanning de Vlaamse overheid garantie krijgt dat de nodige initiatieven die op lokaal niveau genomen moeten worden, effectief genomen zullen worden. De nadruk ligt op het kunnen verzekeren dat de doelstellingen gehaald worden. De aansturing en opvolging maar ook de handhaving van het meerjarenplan zal dan ook gericht zijn op het bewaken van het ambitieniveau en het behalen van de vooropgestelde doelstellingen. Een ander en even belangrijk uitgangspunt is dat we de oproep voor meer flexibiliteit en een mindere focus op een projectmatige opvolging en sturing willen honoreren. Rioolbeheerders krijgen de vrijheid om een 'projectenkorf' aan te melden die gekoppeld is aan de realisatie van de in het meerjarenplan verankerde doelstellingen. Rekening houdende met de realiteit op het terrein is er flexibiliteit nodig om deze tijdens de uitvoering van het meerjarenplan deze aan te passen. Een rapportering van de uitgevoerde projecten is, in het kader van de opvolging van de doelstellingen, wel verplicht.

Gemeenten en andere beheerders van het openbaar domein, zijn, belangrijke partners in het realiseren van de doelstelling van het integraal waterbeleid en van dit besluit. We verwijzen in dit kader ook naar de toelichting bij artikel 6. Het meerjarenplan wordt dan ook zowel bij de opmaak als bij actualisaties overgemaakt aan deze partijen met het oog op een afstemming op het eigen meerjarig programma van deze partners.

Wat betreft het meerjarenplan wordt voorzien in een gefaseerde aanpak. Uiterlijk 6 maanden na de inwerkingtreding van dit besluit wordt een meerjarenplan opgesteld voor de periode tot 2027. Voor dit plan wordt de focus gelegd op de initiatieven voor de verdere uitbouw van het

gemeentelijk openbaar saneringsnetwerk met het oog op het halen van de reductiedoelen opgenomen en het bijzonder de plandoelstellingen voor 2027 in de geldende stroomgebiedbeheerplannen. Dit geldt zowel voor de initiatieven voor de inzameling van afvalwater als voor de individuele of kleinschalige zuivering van afvalwater. Rekening houdende met dit uitgangspunt wordt in het meerjarenplan slecht een indicatief overzicht gevraagd van de projecten om de doelstelling te bereiken samen met een indicatief tijdspad. Wanneer de plandoelstellingen voor 2027 niet tijdig gerealiseerd kunnen worden, dient dit omstandig te worden gemotiveerd en dient de rioolbeheerder de remediëringsmaatregelen in kaart te brengen en deze op te nemen in het meerjarenplan.

In een 2de fase is het opzet om te komen tot een koppeling tussen de timing voor de opmaak en de herziening van het meerjarenplan enerzijds en anderzijds voor de opmaak van de gemeentelijke begroting. Zoals reeds gesteld is de gemeente wellicht de belangrijkste partner voor de rioolbeheerder en worden vaak ook van de gemeente financiële inspanningen gevraagd die gekoppeld zijn aan concrete rioleringsprojecten (bv. financiering van wegverfraaiing die niet financierbaar is). Los van het financiële aspect is in het kader van een minder hinder beleid een goede afstemming met de gemeentelijke meerjarenplannen en de begrotingscyclus wenselijk. Voldoende proactief overleg wordt hierbij verwacht van de rioolbeheerders zodat er zowel bij de rioolbeheerder als bij de gemeenten voldoende ruimte en tijd is om waar nodig aanpassingen te doen aan hetzij het meerjarenplan, hetzij de gemeentelijke meerjarenbegroting.

Opzet is dat de rioolbeheerders steeds het meerjarenplan opmaken voor zes jaar en in het meerjarenplan de verschillende aspecten opgenomen in het besluit zijnde de verdere uitbouw, het beheer inclusief het asset management, de aanpak van overstorten aan bod komen. De rioolbeheerder legt in zijn meerjarenplan met andere woorden de puzzel wat betreft de doelstellingen en zorgt voor een evenwichtige spreiding van de middelen over de verschillende aspecten heen. De uitgangspunten worden ook hier gerespecteerd. De focus ligt op het zetten van doelstellingen die binnen de planperiode bereikt zouden moeten worden welke gedocumenteerd worden met een overzicht van reeds geïdentificeerde investeringen. Het meerjarenplan bevat ook een financieel plan waarin in die gevallen dat er onvoldoende financiële middelen ter beschikking zijn, gekeken dient te worden naar opties zoals bv. solidarisering en geoptimaliseerd financieel management.

Specifiek voor wat betreft de reductiedoelen verwachten we een concrete doelstelling met een indicatieve projectenkorf met een bijhorende raming van het budget voor de periode 2026 -2031 samen met een vooruitblik voor de periode 2032-2037. Voor wat betreft het behalen van de reductiedoelen opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan geldt 2037 als uiterste datum.

De meerjarenplannen worden opgevolgd door de bevoegde entiteit. De meerjarenplannen worden overgemaakt aan de bevoegde entiteit die deze doorlicht en hierbij nagaat of alle pijlers in de plannen aan bod komen en het ambitieniveau van het meerjarenplan voldoende hoog is en afgestemd is op de afstand die nog moeten afgelegd worden tot het bereiken van de vooropstelde doelstellingen, in het bijzonder deze inzake de reductiedoelen opgenomen in het stroomgebiedsbeheerplan.

De bevoegde entiteit zal wanneer nodig een bijsturing van het meerjarenplan vragen. Om een koppeling met het handhavingskader te verzekeren wordt voorzien dat de bevoegde entiteit zijn bevindingen rapporteert aan de toezichthoudende ambtenaren. Een rapportering aan de minister is eveneens voorzien.

Hoofdstuk 4 Rapportering

Artikel 15

Artikel 15 legt nadere regels vast omtrent de rapportering door de rioolbeheerders. De rioolbeheerders rapporteren nu reeds jaarlijks conform het besluit van de Vlaamse Regering van 1 maart 2013 betreffende de rapportering over de uitvoering van de saneringsverplichting. Opzet is dat deze rapportering in essentie blijft doorlopen en aangevuld wordt met een rapportering over de nieuwe elementen in dit besluit.

Een goede en volledige rapportering is van essentiële belang om een opvolging van de gestelde doelen door zowel de rioolbeheerder zelf als door de bevoegde entiteit mogelijk te maken.

Het besluit van 1 maart 2013 wordt via dit besluit opgeheven.

Hoofdstuk 5 Opvolging

Artikel 16

De minister krijgt het mandaat om de rioolbeheerders op te volgen en aan te sturen via Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) en indicatieve (tussentijdse) doelstellingen ervoor. Dit is een moderne manier voor de opvolging en evaluatie van de werking van de rioolbeheerders. Er wordt hier in analogie met het beleid inzake watervoorziening gewerkt (Besluit van de Vlaamse Regering over de kwaliteit, kwantiteit en de levering van water bestemd voor menselijke consumptie van 20 januari 2023, artikel 1).

De rioolbeheerders worden geconsulteerd bij het vastleggen van de KPI's. Opzet is dat de KPI's gedragen worden door de rioolbeheerders en ook voor hen als opvolgingsinstrument zinvol zijn.

Artikel 17

Dit besluit bevat verschillende verplichtingen voor de rioolbeheerders op vlak van inventarisatie en rapportering. Uitgangspunt is om maximaal in te zetten op digitale instrumenten. De ontwikkeling maar ook het beheren van dergelijke digitale tools vereist middelen zowel op vlak van inhoudelijke expertise als financieel.

De beschikbare middelen bij de bevoegde entiteit zijn beperkt. Om hiervoor geen hypotheek te leggen op een vlotte implementatie van dit besluit, krijgen de rioolbeheerders de verplichting om op verzoek van de bevoegde entiteit bij te dragen aan de ontwikkeling en het beheer van de digitale rapporteringsinstrumenten. De inhoud en timing wordt vastgelegd in een overeenkomst tussen de bevoegde entiteit en de rioolbeheerder.

Artikel 18

De rioolbeheerder rapporteert jaarlijks over de vooruitgang in de uitvoering van het meerjarenplan. Wanneer de vooropgestelde doelen niet of onvoldoende gerealiseerd worden, dient de rioolbeheerder dit omstandig te motiveren en een analyse van de oorzaak en oplossingen voor te leggen. Daarnaast dient de rioolbeheerder eveneens passende remediëringsmaatregelen aan te melden bij de bevoegde entiteit. Ook hierover rapporteert de bevoegde entiteit aan de toezichthoudende ambtenaren en aan de minister.

Hoofdstuk 6 Slotbepaling

Artikel 19

Zoals reeds aangehaald wordt het besluit de Vlaamse Regering van 1 maart 2013 betreffende de rapportering over de uitvoering van de saneringsverplichting en het bijhorende ministerieel besluit opgeheven.

De bevoegde entiteit heeft het mandaat om het format voor de rapportering zoals voorzien in artikel 15 vast te leggen en de rapportering verder vorm te geven, dit na raadpleging van de rioolbeheerders. De continuïteit in de rapportering is als dusdanig verzekerd.

Artikel 20

Geen toelichting vereist.

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Het gunstig advies van IF werd bekomen op 6 oktober 2023. Het begrotingsakkoord werd ontvangen op 9 oktober 2023.

De opvolging van de implementatie door de Vlaamse Overheid van dit besluit bestaat onder meer uit het beoordelen meerjarenplannen en de jaarlijkse rapporteringen van de rioolbeheerder. Uitgangspunt voor de rapportering is een maximale efficiëntie. Daarom zal er maximaal gewerkt worden via co-creatie en via digitale toepassingen. Artikel 17 beoogt een samenwerking tussen de sector en de VMM als bevoegde entiteit voor wat de betreft de ontwikkeling en het beheer van de digitale instrumenten.

Daarnaast voorziet het besluit in een mandaat voor de bevoegde entiteit om de rioolbeheerders te ondersteunen en aan te sturen via technische richtlijnen die een geharmoniseerd aanpak op niveau Vlaanderen beogen.

Beide aspecten zullen binnen de beschikbare refertekredieten opgevangen worden.

B. ESR-TOETS

/

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

De rioolbeheerders worden, behoudens de bepalingen uit het Algemeen Waterverloopreglement (BVR 11 april 2011), op dit ogenblik niet aangestuurd via een openbare dienstverplichtingen die opgevolgd worden door de Vlaamse overheid. De aansturing en opvolging van de rioolbeheerders verloopt in essentie via het toezicht op de aanwending van de financiële middelen die ter beschikking komen via de aanrekening van de saneringsbijdrage en de saneringsvergoeding enerzijds en anderzijds via de subsidiëring voor de uitvoering van specifieke rioleringsprojecten. Met dit besluit worden voor het eerst een aantal verplichtingen opgelegd aan de rioolbeheerders die opvolging vragen door de bevoegde entiteit. De bestaande taken inzake het toezicht en het correct invulling geven aan de verplichtingen opgenomen in het subsidiebesluit rioleringen blijven. De taken die voortvloeien uit en in dit besluit worden toegewezen aan de bevoegde entiteit zijn dus in hoofdzaak nieuwe taken.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Een directe impact op de lokale en provinciale besturen is niet te verwachten. Het besluit richt zich naar de rioolbeheerders, dus de partijen die verantwoordelijk zijn voor de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting. Zoals aangeven in de nota zijn gemeenten een belangrijke partner voor de rioolbeheerders net omwille van de eigen financiële inbreng die vaak noodzakelijk is om in een project de onderdelen te financieren die niet via de saneringsbijdrage /saneringsvergoeding hetzij de via subsidie kunnen gefinancierd worden. In het besluit wordt net daarom de opmaak van het meerjarenplan voor de gemeentelijk saneringsverplichting gekoppeld aan de gemeentelijk begrotingscyclus. Deze indirecte impact kan niet op voorhand worden ingeschat. Het besluit stuurt aan op afstemming tussen de rioolbeheerder en de gemeente om ervoor te zorgen de financiële impact binnen de draagkracht van de gemeente blijft. Een zelfde dynamiek wordt ook verzekerd ten aanzien van andere beheerders van het openbaar domein.

4 VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van besluit zal ter advies voorgelegd worden aan de Raad van State.

5 VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering over de invulling van de gemeentelijke saneringsverplichting;
- 2° de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme te gelasten over voornoemd voorontwerp van besluit het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, zoals bepaald in artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme,

Zuhal DEMIR